

Brüderlein

Een herinnering.

door Cees Voort

Ik was *toen* best een pienter ventje, van elf. Al zeg ik het zelf.

Het was 1958. En het was een heel andere tijd. Wat wil je, bijna zestig jaar.....

Oma had een grammofoon gekocht. Sommige van mijn schoolvriendjes noemden het een piekup. Die hadden er thuis al eentje. Nee, wij niet.

Het ding kostte honderdachtenzestig gulden. Ik weet het nog precies, want zo stond het geadverteerd in Het Vrije Volk. En in die krant stond altijd de waarheid. Daar twijfelde Oma nooit aan. Al was het in een advertentie van Philips.

Een godsvermogen in die tijd, honderdachtenzestig piek, voor veel mensen was dat toen minstens twee weeklonen. Ja, lonen werden

per week betaald, met geld, ècht geld, in een zakje. Twee geeltjes, (briefjes van vijftwintig, red.), een paar van die blauwe tientjes met Hugo de Groot, een papieren rijksdaalder en wat kwartjes en dubbeltjes..... dat was een aardig weekloon. Maar Oma had het van haar pensioentje bij elkaar gespaard.

Er zat voor misschien twee tientjes materiaal aan dat grammofoontje, een klein speakertje van zes centimeter, en een omhulsel, een soort koffertje van dun triplex bekleed met goedkope kunststof. Eén knopje voor aan-uit

èn hard-zacht. Meer niet. Philips. *Triomf der techniek*, adverteerden ze destijds. Heus wel een aardig apparaatje, dat wel. Maar tiomf....? Er zaten vier snelheden op: 16, 33, 45 en 78. Die had je nog vrij veel toen, 78- toerenplaten. Die van zestien hebben nooit bestaan, dat zat er maar op voor de show, denk ik. (In Amerika zijn ze korte tijd gemaakt, red.) De 45- toerenplaatjes klonken heel grappig als je ze op de zestien draaide. Maar dat mocht niet van Oma. Het was geen speelgoed, zei ze. En gelijk had ze.

En met die grammofoon had ze ook twee platen gekocht. Een *Querschnitt* uit Die Fledermaus en liederen van Joseph Schmidt. Dat was ook een held van Oma. Die arme man is jong overleden, als Joodse vluchteling in Zwitserland in 1942, maar vóór de oorlog, in 1937 of daaromtrent, was hij bij het VARA- feest in Hilversum geweest en had daar die beroemde liederen van hem gezongen, Ein Stern fällt vom Himmel, en *Tiritomba*, en nog een paar van die Schlagers, maar ook: *Ik hou van Holland*, in het Nederlands, en daarmee was Joseph Schmidt de grote held van de SDAP en de VARA en dus ook van Oma geworden.

En wat stond er nou op dat plaatje van Die Fledermaus?

U raadt het al, denk ik. *Brüderlein!*

Als je voor het eerst een platenspelertje hebt en maar twee platen, dan worden die twee plaatjes eindeloos vaak gedraaid. Tot in den treure, mag je wel zeggen. De

melodieën en harmonieën die wij nu keer op keer repeteren brengen me rechtstreeks terug naar die tijd, 1958. Met al die herhalingen. En wat toen een aardig wijsje leek, maar toch definitief in mijn nog verse muzikale geheugen werd opgeslagen, zie ik nu in een uitgebreide partituur met daarin mijn eigen bescheiden maar toch belangrijke partij. *Doei doe, doei doe*. Mooi is dat. Dan zie je dat het niet zomaar een aardig deunje is maar het werk van een groot componist. En dat het helemaal niet zo simpel is om de juiste toon en timing te houden.

Het plaatje begon met de ouverture. Logisch, hoor ik iemand zeggen. Tsjaradara-daradara-daradara-da-ra-ra..... Wie kent 'm niet.

Er was die scène waarin Eisenstein het huis uit moet vluchten omdat de klok zes slaat maar daarbij vergeet hij bijna zijn hoed... En natuurlijk Prins Orlofsky met het onsterfelijke *Chacun a son goût*.

En dan was er... *Brüderlein und Schwesterlein!* Oma verstond weliswaar geen Duits, maar dat kon ze wel een beetje volgen hoor, het ging over broertje en zusje; ze had zelf drie broers die toen allemaal nog leefden.

Hoe ze met het apparaat moest omgaan wist ze niet goed. Ze was ook iets te eigenzinnig om

het aan iemand te vragen. Ze was reeds op haar dertigste weduwe geworden....

En dus legde ze het schijfje op de draaitafel, draaide het knopje *aan* om, en liet dan de arm met de naald plompverloren op de plaat vallen. Dan kwam er geluid uit, dus dat was dan in orde, of niet soms?

Mijn wat oudere broer had dat gelukkig snel in de gaten; hij had een vriendje waar ze thuis al een piekup hadden, dus had hij gezien hoe het gedaan moest worden.

Voorzichtig met de wijsvinger onder het haakje, de naald van *saffier* zachtjes op de buitenste groeve...

De ouverture had al een paar behoorlijke tikken opgelopen en ook *Mein Herr Marquis* was flink gehavend. Maar *Brüderlein* was ongeschonden uit de strijd gekomen.

Met haar kleine dure Philipsgrammofootje opende mijn grootmoeder een nieuwe wereld voor ons.

Overall waar een stopcontact is, direct muziek! adverteerde de fabrikant uit het Zuiden des lands. In *Het Vrije Volk*. En in de VARA-gids. En ja, het was waar.

En nu jullie dit hebben gelezen, gaan we het vast héél mooi zingen. (Deden we toch al). *Brüderlein und Schwesterlein*. Voor ons publiek dat toch maar weer komt opdagen elke keer - wat een aardige mensen toch.

En voor Oma.

Want in heel Europa was er niemand zoals zij.

